رو به فردا

سرنوشت بچه‌های المپیادی بعد از المپیاد

حمیدرضا نوحی • مدرس المپیاد زیست‌شناسی

در این نوشتار نگاهی کلی به سرنوشت بچه‌های المپیادی پس از ورود آنها به دانشگاه و بازار کار می‌اندازیم. یعنی زمانی که دیگر صرف المپیادی‌بودن ارزش چندانی ندارد. کمتر کسی از بچه‌های المپیادی را می‌شناسم که بعد از ورود به دانشگاه و بازار کار، به داشتن یک مدال رنگی و صرف داشتن یک موفقیت در یک مارتن علمی در دوران دانش‌آموزی، رضایت خاطری که هنگام کرفتن مدال داشته، حفظ کرده باشد. تمام این بچه‌ها به‌طور ناخودآگاه می‌دانند که همیشه باید از یقیه جلوتر باشند و به همین خاطر چه در دانشگاه و چه در محل کار سعی می‌کنند پیشرو باشند و کارهای بزرگی را شکل دهند. البته دانش یک مدال همواره به‌عنوان یک رزومه خوب کمک‌کننده است تا علاوه بر داشتن اعتمادبه‌نفس درونی، بتوانند به دیگران و خصوصا به افرادی که قرار است به ورود آنها به بازار کار کمک کنند، نشان دهند که آنها خاص و توانمند هستند. در ادامه به طور مجزا به سرنوشت این بچه‌ها در دانشگاه و بعد در محل کار خواهیم پرداخت.

سرنوشت المپیادی‌ها در دانشگاه: با وجود آنکه بچه‌های المپیادی رشته‌های مختلفی را برای تحصیل انتخاب می‌کنند، اما همگی در رشته‌ریاضی موفق و پیشرو باقی می‌مانند. این موضوع نه‌تنها از توانایی ذهنی بالای آنان، بلکه از میل شخصی آنها برای جلوتربودن منشا می‌گیرد. این بچه‌ها علاوه بر کارهای علمی و انجام پروژه‌های مشترک با دیگر دانشجویان و اساتید، در کارهای تشکیلاتی، فرهنگی و گروهی دانشگاه نیز شرکت می‌کنند و همواره به دنبال موفقیت‌های بزرگتر و مهمتر هستند. تمام اینها در نهایت یک رزومه علمی و کاری خوب را برای آنها به‌وجود می‌آورد و همچنین آنها به دلیل شرکت در این فعالیت‌ها از لحاظ علمی ماندند دوران دانش‌آموزی، به‌روز و پیشرو خواهند ماند. این دو مؤلفه چیزهایی هستند که در قدم بعدی کمک می‌کنند تا آنها به‌راحتی جذب بازار کار شوند.

سرنوشت المپیادی‌ها در بازار کار: بسیاری از المپیادی‌ها در مقطع ارشد و دکترا جذب دانشگاه‌های خارجی می‌شوند و جایگاه‌های ارزشمندی را به‌دست می‌آورند. اما گروهی دیگر از آنها که در رشته‌های کاربردی‌تر نظیر حقوق، مهندسی و پزشکی تحصیل کرده‌اند در ایجاد شرکت‌های دانش‌بنیان داخلی می‌کوشند یا به طور کلی جذب بازارهای کار موجود می‌شوند. گروهی دیگر نیز با توجه به سابقه المپیادی از دوران دانشجویی وارد شغل‌های فرهنگی مانند نویسندگی و تدریس شده‌اند و در همین مسیر ادامه می‌دهند. به هر صورت می‌توان گفت یک المپیادی نه صرفا به خاطر رزومه و دانش مدال بلکه به خاطر نهادینه‌شدن روحیه سخت‌کوشی و مطالبه‌گری است که پیش می‌رود و موفق می‌شود. این موضوع چه در دانشگاه و چه در بازار کار خود را نشان می‌دهد.

به‌طورکلی باید گفت المپیادی‌شدن علاوه بر مزیت‌هایی که یک مدال برای فرد دارد، نظیر سهمیه کنکور و رزومه خوب، موجب نهادینه‌شدن روحیه سخت‌کوشی و تلاشگری در افراد می‌شود و این دو با هم باعث می‌شوند تا فرد المپیادی در دانشگاه و در بازار کار موفق شود.

آینه‌های روبه‌رو

المپیاد و آموزش چندوجهی

ممکل مشکاتی* • عید الرضا راعی**

نظام آموزش‌وپرورش زمانی موفق خواهد بود که به رشد چندوجهی استعداد دانش‌آموزان بپردازد. هر دانش‌آموز چه‌بسا در کنار دروس معمول مدرسه، استعداد و توانایی‌هایی داشته باشد که رشد و پرورش‌شان از بزرگترین رسالت‌های سیستم آموزشی ماست، اما معمولا این استعدادها در دروس معمول نادیده گرفته شده و فدای چارچوب خشک و کنکوری‌شدن این روزها می‌شوند.

این استعداد و توانایی گاه به‌صورت علاقه به رشته‌های ورزشی است، گاه کارهای هنری، گاه نویسندگی و... اما در این میان، دانش‌آموزانی هستند که خلاقیتی فوق‌ در مطالعه و چالش مطالب علمی تخصصی فراتر از حافظه‌محوری در تحلیل و آنالیز مطالب دانشی و علمی دارند. این قسم دانش‌آموزان با تمام وجود عاشق و تشنه فراگیری و غوص‌شدن در مطالب علمی‌ترند و خلاقیت و ایجاد بستر مناسب برای آنان به منظور رشد دانشمندان کوچکی است که در آینده می‌توانند در زمینه‌های بزرگی از علم راکبایشا یا دست‌کم مرزهای دانش را ولو اندکی جابه‌جا کنند.

این دانش‌آموزان همان دانش‌آموزانی هستند که به المپیادهای علمی علاقه‌مند می‌شوند و به‌واسطه آن خود را در آموختن مطالب تخصصی علمی، تحلیل مباحث، آنالیز داده‌ها و خلاقیت‌های علمی تئوری و عملی پرورش می‌دهند. اثربرد حمایت و ایجاد امکانات آموزشی برای این‌گونه دانش‌آموزان در مسیر برای حیات حیاتی است و عدم‌توجه مدیران مدارس به این مسئله به بهانه‌های گوناگون معادل سرکوب و ازبین‌بردن دانشمندان کوچکی است که یا به‌اجبار‌طی می‌شوند تا آنها را به‌سوی اسالی آموزش‌وپرورش را دوباره پیش چشم آوریم و درباره رسالت شخصی مدیران مدارسی که تنها درصد قبولی کنکور را معیار موفقیت خود می‌دانند مطالعه کنیم. نتیجه می‌گیریم که وزارت آموزش‌وپرورش و نیز تمام مدارس وظیفه دارند نهایت تلاش خود را در راستای آموزش مسائل المپیادی انجام دهند و با این کار بزرگترین و ارزشمندترین سرمایه علمی را به دانش‌آموزان خود هدیه دهند؛ سرمایه کوچکی که در عرصه عمل، منتهی به ورود دانش‌آموز به فرایند المپیاد خواهد شد.

المپیادی‌بودن معنایی عمیق‌تر از یک واژه ساده و مرسوم ندارد. تنها نوشتن یک رزمه‌کردن است. دانش‌آموز المپیادی باید می‌گیرد هر بدیده را از بنیان بنگرد و به دنبال جریانی‌ها بگردد. المپیادی‌ها در محیط آزمایشگاه به‌صورت علمی بدیده‌ها را به چالش می‌کشند. به همین علت این افراد روزبه‌روز خلاقترمی‌شوند و در نهایت باید خواهند کوچکی که چگونه پژوهش‌شان باید به داوری و سنجش یافته‌های علمی بنشینند و این پژوهش‌شان باید به‌صورت علمی و به‌روز بیشتری برای ارائه‌ها آماده شوند. این دانش‌آموزان برای تحقق مفاهیم آموزش‌وپرورش انتظاری ندارد، اما به بستن‌بار مهارت‌هایی می‌رود که مطلقا در محیط آکادمیک به کار می‌آید؛ مثلا مثلا دقیق‌تری به طبیعت دارد، زیرا به دنبال شناسایی سرچشمه مسئله‌وقایع پدیده هستند و البته باید می‌گیرند میان شاخه‌های مختلف علوم، روابط منطقی و کاربردی برقرار کنند.

از اینها توجه‌ها علوم نظری نیست، بلکه نسگاه بنیادین، دقیق و خلاق این افراد در علوم اجتماعی، فلسفه و حتی در حتی نیز نمود می‌یابد و همین باعث می‌شود افراد جنبه‌دیدی تبدیل شوند.

* و ** مدرس المپیاد زیست‌شناسی

اهداف و روش‌های برگزاری المپیاد زیست‌شناسی در گفت‌وگو با دکتر «محمد کرام‌الدینی»، رئیس کمیته ملی المپیاد زیست‌شناسی کشور

رقابتی در ابعاد جهانی برای دانش‌آموزان برگزار می‌شود

بیست‌ونهمین المپیاد جهانی زیست‌شناسی، ۲۴ و ۳۱ تیر با حضور دانش‌پژوهان از ۷۵ کشور دنیا در ایران برگزار می‌شود

نگار کرمیان: المپیاد زیست‌شناسی کشور امسال ۲۰ ساله شد. این المپیاد در سال ۱۲۷۷ و با تلاش‌های بسیار دکتر «محمد کرام‌الدینی» بنیان‌گذاری شد. دکتر «محمد کرام‌الدینی» رئیس کمیته ملی المپیاد زیست‌شناسی کشور و سردبیر مجله زیست‌شناسی است. او به مدت ۴۳ سال در روستاها، شهرهای مختلف کشور، مدارس بین‌المللی تهران و نیز مدارس خارج از کشور مشغول به زیست‌شناسی بوده است. علاوه بر این، او دو دهه کارشناس برنامه‌ریزی درس زیست‌شناسی در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش‌وپرورش بود. دکتر «کرام‌الدینی» تاکنون دهها کتاب، انفرادی یا با همکاری دیگران، ترجمه یا تألیف و دهها مقاله در مطبوعات داخلی و خارجی منتشر کرده است که برخی از آنها برای او افتخارهایی آورده‌اند. وی سال‌هاست که ریاست المپیاد زیست‌شناسی ایران را برعهده دارد و در این مدت از داوران بین‌المللی المپیاد جهانی زیست‌شناسی نیز بوده است. المپیاد زیست‌شناسی کشور در این مدت، نه‌تنها مدال‌هایی از المپیادهای جهانی زیست‌شناسی برای کشور آورده، بلکه بر آموزش زیست‌شناسی کشور نیز اثرهای بسیار عمیقی گذاشته است. بیست‌ونهمین المپیاد جهانی زیست‌شناسی قرار است ۲۴ تا ۳۱ تیرماه با حضور دانش‌پژوهانی از ۷۵ کشور دنیا در ایران برگزار شود. به همین مناسبت با او گفت‌وگو کردیم تا با اهداف و روش‌های برگزاری المپیاد زیست‌شناسی بیشتر آشنا شویم.

★ ایران در حال حاضر در کدام المپیادهای جهانی شرکت می‌کند و حضور دانش‌آموزان کشورمان در المپیادهای جهانی از سوی چه نهاد یا سازمانی در کشورشنشینانی می‌شود؟

وزارت آموزش‌وپرورش به‌طور رسمی امکان شرکت دانش‌آموزان ایرانی را در شش المپیاد علمی بین‌المللی فراهم می‌کند: زیست‌شناسی، فیزیک، شیمی، کامپیوتر، ریاضی و نجوم. «رحمان حاضر این کار بر عهده «مرکز ملی پرورش استعدادهای درخشان و دانش‌پژوهان جوان»، از مراکز درون وزارت آموزش‌وپرورش است که رئیس آن در واقع معاون وزیر آموزش‌وپرورش است. البته این مرکز دو المپیاد دیگر را هم برگزار می‌کند که هنوز جهانی نیستند، بلکه در سطح کشوری برگزار می‌شوند: یکی «المپیاد ادبی» و دیگر «المپیاد آزمایشی سلول‌های بنیادی و پزشکی بازسازشی». باید اضافه کنم که چند المپیاد و مسابقه جهانی دیگر هم خارج از مدیریت این مرکز در کشورمان برگزار می‌شوند.

★ «مرکزملی پرورش استعدادهای درخشان و دانش‌پژوهان جوان» همان «سمپاد» معروف است؟

خیر. سمپاد مخفف «سازمان ملی پرورش استعدادهای درخشان» است که چند سال است دیگر وجود ندارد. این سازمان در سال ۱۳۸۹ از سوی آقای حاج‌بابایی، وزیر وقت آموزش‌وپرورش در دولت آقای احمدی‌نژاد با «باشگاه دانش‌پژوهان جوان» (که تا آن زمان مستقل از سمپاد مسئولیت برگزاری المپیادهای علمی-ادبی را بر عهده داشت)، ادغام شد. در پی این ادغام، انتظار می‌رفت این نهاد گسترش یابد اما برعکس، به جای ارتقا، تنزل جایگاه پیدا کرد و به مرکزی عریض و طویل‌تر به نام «مرکز ملی پرورش استعدادهای درخشان و دانش‌پژوهان جوان» تبدیل شد. یعنی، «سازمان» تبدیل شد به «مرکز» که از نظر اداری پایین‌تر است. بنابراین، «رحمان حاضر» سماوجود ندارد ولی هنوز از این «مرکز» که وارث آن «سمپاد» است، گاه با نام قدیم «سمپاد» یاد می‌شود.

★ ممکن است تاریخچه برگزاری المپیادها در ایران را به‌طور مختصر مرورکنید؟

توجه به پرورش استعدادهای درخشان در کشورمان سابقه ۴۷ساله دارد. سازمان ملی پرورش استعدادهای درخشان در سال ۱۳۵۵ بنیاد نهاده شد. اما سمپاد در سال ۱۳۶۶ تاسیس شد. «باشگاه دانش‌پژوهان جوان» که وظیفه اصلی آن اعزام دانش‌آموزان تیزهوش کشورمان به المپیادهای جهانی بود، در شهریور ۱۳۷۲ بنیان‌گذاری شد. البته از سال ۱۳۶۶، یعنی پیش از تاسیس «باشگاه دانش‌پژوهان جوان»، مرکزی به نام «مرکز استعدادهای علمی کشور» وجود داشت. عنوان کرده که در سال ۸۹ این باشگاه با سمپاد ادغام شد و مرکز ملی کنونی به وجود آمد. عمر المپیادهای مختلف یکسان نیست. برخی جوان‌تر و برخی دارای سابقه بیشتر. مثلا امسال سی‌وششمین المپیاد ریاضی، سی‌وپکمین المپیاد‌های ادبی و فیزیک، بیست‌وهشتمین المپیادهای کامپیوتر و شیمی و بیست‌وپکمین المپیاد زیست‌شناسی و چهاردهمین المپیاد نجوم و اخترفیزیک در کشور برگزار شده‌اند یا می‌شوند.

★ اصولا چه لزومی برای ایجاد رقابت بین دانش‌آموزان وجود دارد؟

پیش از آنکه به لزوم ایجاد رقابت بپردازیم، بهتر است بسیم اصولا رقابت چیست و چه وجود می‌تواند داشته باشد. رقابت فعالیتی طبیعی و عمدتا غریزی است که در همه موجودات زنده وی می‌دهد. همه می‌دانند که است به برخی از آنها برای او افتخارهایی آورده‌اند. وی سال‌هاست که ریاست المپیاد زیست‌شناسی ایران را برعهده دارد و در این مدت از داوران بین‌المللی المپیاد جهانی زیست‌شناسی نیز بوده است. المپیاد زیست‌شناسی کشور در این مدت، نه‌تنها مدال‌هایی از المپیادهای جهانی زیست‌شناسی برای کشور آورده، بلکه بر آموزش زیست‌شناسی کشور نیز اثرهای بسیار عمیقی گذاشته است. بیست‌ونهمین المپیاد جهانی زیست‌شناسی قرار است ۲۴ تا ۳۱ تیرماه با حضور دانش‌پژوهانی از ۷۵ کشور دنیا در ایران برگزار شود. به همین مناسبت با او گفت‌وگو کردیم تا با اهداف و روش‌های برگزاری المپیاد زیست‌شناسی بیشتر آشنا شویم.

★ ایران درحال حاضر در کدام المپیادهای جهانی شرکت می‌کند و حضور دانش‌آموزان کشورمان در المپیادهای جهانی از سوی چه نهاد یا سازمانی در کشورشنشینانی می‌شود؟

وزارت آموزش‌وپرورش به‌طور رسمی امکان شرکت دانش‌آموزان ایرانی را در شش المپیاد علمی بین‌المللی فراهم می‌کند: زیست‌شناسی، فیزیک، شیمی، کامپیوتر، ریاضی و نجوم. «رحمان حاضر این کار بر عهده «مرکز ملی پرورش استعدادهای درخشان و دانش‌پژوهان جوان»، از مراکز درون وزارت آموزش‌وپرورش است که رئیس آن در واقع معاون وزیر آموزش‌وپرورش است. البته این مرکز دو المپیاد دیگر را هم برگزار می‌کند که هنوز جهانی نیستند، بلکه در سطح کشوری برگزار می‌شوند: یکی «المپیاد ادبی» و دیگر «المپیاد آزمایشی سلول‌های بنیادی و پزشکی بازسازشی». باید اضافه کنم که چند المپیاد و مسابقه جهانی دیگر هم خارج از مدیریت این مرکز در کشورمان برگزار می‌شوند.

★ «مرکزملی پرورش استعدادهای درخشان و دانش‌پژوهان جوان» همان «سمپاد» معروف است؟

خیر. سمپاد مخفف «سازمان ملی پرورش استعدادهای درخشان» است که چند سال است دیگر وجود ندارد. این سازمان در سال ۱۳۸۹ از سوی آقای حاج‌بابایی، وزیر وقت آموزش‌وپرورش در دولت آقای احمدی‌نژاد با «باشگاه دانش‌پژوهان جوان» (که تا آن زمان مستقل از سمپاد مسئولیت برگزاری المپیادهای علمی-ادبی را بر عهده داشت)، ادغام شد. در پی این ادغام، انتظار می‌رفت این نهاد گسترش یابد اما برعکس، به جای ارتقا، تنزل جایگاه پیدا کرد و به مرکزی عریض و طویل‌تر به نام «مرکز ملی پرورش استعدادهای درخشان و دانش‌پژوهان جوان» تبدیل شد. یعنی، «سازمان» تبدیل شد به «مرکز» که از نظر اداری پایین‌تر است. بنابراین، «رحمان حاضر» سماوجود ندارد ولی هنوز از این «مرکز» که وارث آن «سمپاد» است، گاه با نام قدیم «سمپاد» یاد می‌شود.

★ ممکن است تاریخچه برگزاری المپیادها در ایران را به‌طور مختصر مرورکنید؟

توجه به پرورش استعدادهای درخشان در کشورمان سابقه ۴۷ساله دارد. سازمان ملی پرورش استعدادهای درخشان در سال ۱۳۵۵ بنیاد نهاده شد. اما سمپاد در سال ۱۳۶۶ تاسیس شد. «باشگاه دانش‌پژوهان جوان» که وظیفه اصلی آن اعزام دانش‌آموزان تیزهوش کشورمان به المپیادهای جهانی بود، در شهریور ۱۳۷۲ بنیان‌گذاری شد. البته از سال ۱۳۶۶، یعنی پیش از تاسیس «باشگاه دانش‌پژوهان جوان»، مرکزی به نام «مرکز استعدادهای علمی کشور» وجود داشت. عنوان کرده که در سال ۸۹ این باشگاه با سمپاد ادغام شد و مرکز ملی کنونی به وجود آمد. عمر المپیادهای مختلف یکسان نیست. برخی جوان‌تر و برخی دارای سابقه بیشتر. مثلا امسال سی‌وششمین المپیاد ریاضی، سی‌وپکمین المپیادهای